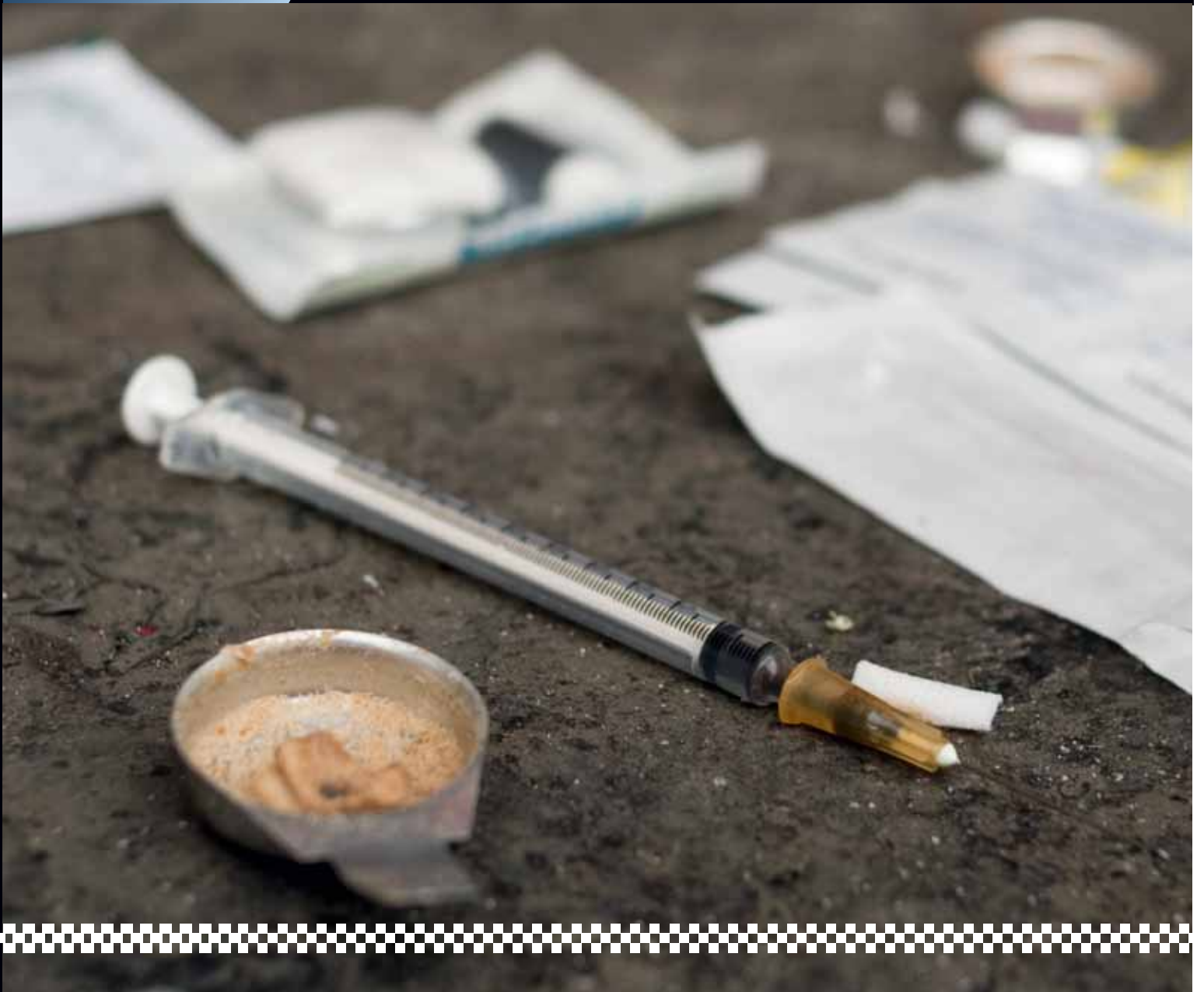

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Arbeidsgruppen	4
1.2	Generelt om narkotika	4
1.3	Rapportens oppbygning	4
2	Narkotikakriminalitetens utvikling og bekjempelse	6
2.1	Narkotikastatistikken, narkotika og doping	6
2.2	Utviklingen i norge	8
2.3	Utviklingen internasjonalt	10
2.4	Bekjempelsen av narkotikakriminalitet i norge og internasjonalt	11
3	Trusselbildet	13
3.1	Økonomien i narkotikakriminalitet	13
3.2	Land som produserer narkotika, og smuglingsruter	13
3.3	Utvidelsen av eu	13
3.4	Nye stoffer – derivatavgjørelsene	15
3.5	Internett	15
4	Tiltak for å redusere etterspørselen	16
4.1	Samhandling og kommunikasjon	16
4.2	Utdanning og forskning ved politihøgskolen	16
4.3	Politiets forebyggende arbeid med barn og unge	16
4.4	Politiet som deltaker i samfunnsdebatten	17
4.5	Årlig fagseminar og kompetansegruppe for fagområdet narkotika	17
5	Tiltak for å begrense tilgjengeligheten	18
5.1	Oppdagelsesrisiko	18
5.2	Avdekking av narkotika som metode	18
5.3	Narkotika i trafikken	18
5.4	Restauranter, private og offentlige arrangementer	18
5.5	Tunge misbrukermiljøer	18
5.6	Inngripen ved narkotikakriminalitet	19
5.7	Domfelte kriminelle utlendinger	19
5.8	Doping	19
6	Evaluering av rapporten og innsatsen	20

Forord

Denne rapporten viderefører Politidirektoratets handlingsplan om politiets narkotikabekjempelse 2003-2008. Narkotikakriminalitet utgjør en betydelig del av den organiserte kriminaliteten og medfører store menneskelige lidelser. De samfunnsmessige omkostninger er betydelige. Også av den grunn er det nødvendig fortsatt å prioritere innsatsen mot narkotika.

Narkotikakriminalitet viser seg i mange ulike former, fra den enkelte bruker til store, organiserte og internasjonale nettverk. I tråd med den internasjonale tilnærmingen skal bekjempelsen følge to hovedstrategier; tilbuds- og etterspørselsreducerende. Innenfor disse strategiene må politiet definere hensiktsmessige tilnærminger for hver enkelt utfordring. Analyse, etterretning, forebygging, styrket samhandling, kompetanseheving og effektiv strafforfølgning er viktige stikkord for innsatsen.

Politiets innsats og oppfølgingen av rapporten vil bli fortløpende evaluert.

Politidirektoratet, 30. november 2010

Ingelin Killengreen
politidirektør

1 Innledning

1.1 Arbeidsgruppen

Arbeidsgruppen har utarbeidet rapporten parallelt med rapportene om politiets bekjempelse av gjeng- og MC-kriminalitet for perioden 2011 til 2015, og det vil kunne gi en ytterligere forståelse å se disse i sammenheng. Rapportene beskriver kriminalitetsutviklingen og gir føringer for hvordan politidistriktene og særorganene (heretter politiet) skal motarbeide slik kriminalitet i perioden 2011 til 2015.

Rapportenes arbeidsgruppe har bestått av
 politimester Per Bygland (leder)
 politiinspektør Harald Holmsen
 politiinspektør Morten Glavin
 politiinspektør Siv Tone Nordberg
 politiinspektør Line Stang
 politiinspektør Eivind Vigeland (sekretær)

1.2 Generelt om narkotika

Ordet *narkotika* kommer fra det greske ordet *narke*, som betyr ”bedøvelse”. Narkotika er en samlebetegnelse på en rekke stoffer som på en eller annen måte fører til psykiske endringer i stemningsleiet/sanseopplevelsene til brukeren. Stoffene inndeles vanligvis etter rusvirkningen – dempende¹, stimulerende² eller hallusinerende³ – uten at det kan trekkes klare grenselinjer mellom disse tre hovedgruppene. All bruk av psykoaktive stoffer kan være risikofyllt, både den akutte bruken og helserisikoen som kan oppstå etter hyppig, gjentatt og lengre tids bruk. I tillegg til avhengighet kan bruken medføre fysiske og/eller psykiske forandringer eller skader.

Hvilke stoffer som omfattes av begrepet narkotika, reguleres blant annet av FN-konvensjonene på området: narkotikakonvensjonen av 1961, psykotropkonvensjonen av 1971 og narkotikakonvensjonen av 1988. Narkotikakonvensjonen av 1961 regulerer hovedsakelig planter, plantestoffer og avledede stoffer av disse, mens psykotropkonvensjonen fører og fremst regulerer syntetiske stoffer. Ved at de internasjonale konvensjonene er ratifisert av så godt som alle land i FN, er de nasjonale lovgivningene i grove trekk likeartede. Imidlertid varierer landenes håndhevelse. Norge er et av landene som har en streng narkotikapolitikk, og vi har forbudt en del stoffer som ikke er tatt inn i FNs narkotikalister.

1.3 Rapportens oppbygning

Rapporten beskriver hvordan politiet skal bekjempe narkotikakriminaliteten i årene fremover. For å beskrive kriminaliteten i fremtiden må vi vite hvordan utviklingen har vært, og hvordan politiet har bekjempet den (kapittel 2). Kunnskapen om historikken og dagens situasjon gjør det mulig å oppstille kvalifiserte hypoteser om hvordan kriminaliteten kan utvikle seg (kapittel 3). Når kriminalitetsutviklingen kan beskrives, blir det mulig å angi hvordan politiet kan bekjempe etterspørselen (kapittel 4) og tilbudet (kapittel 5). Rapporten, og politiets etterlevelse av denne, skal evalueres (kapittel 6).

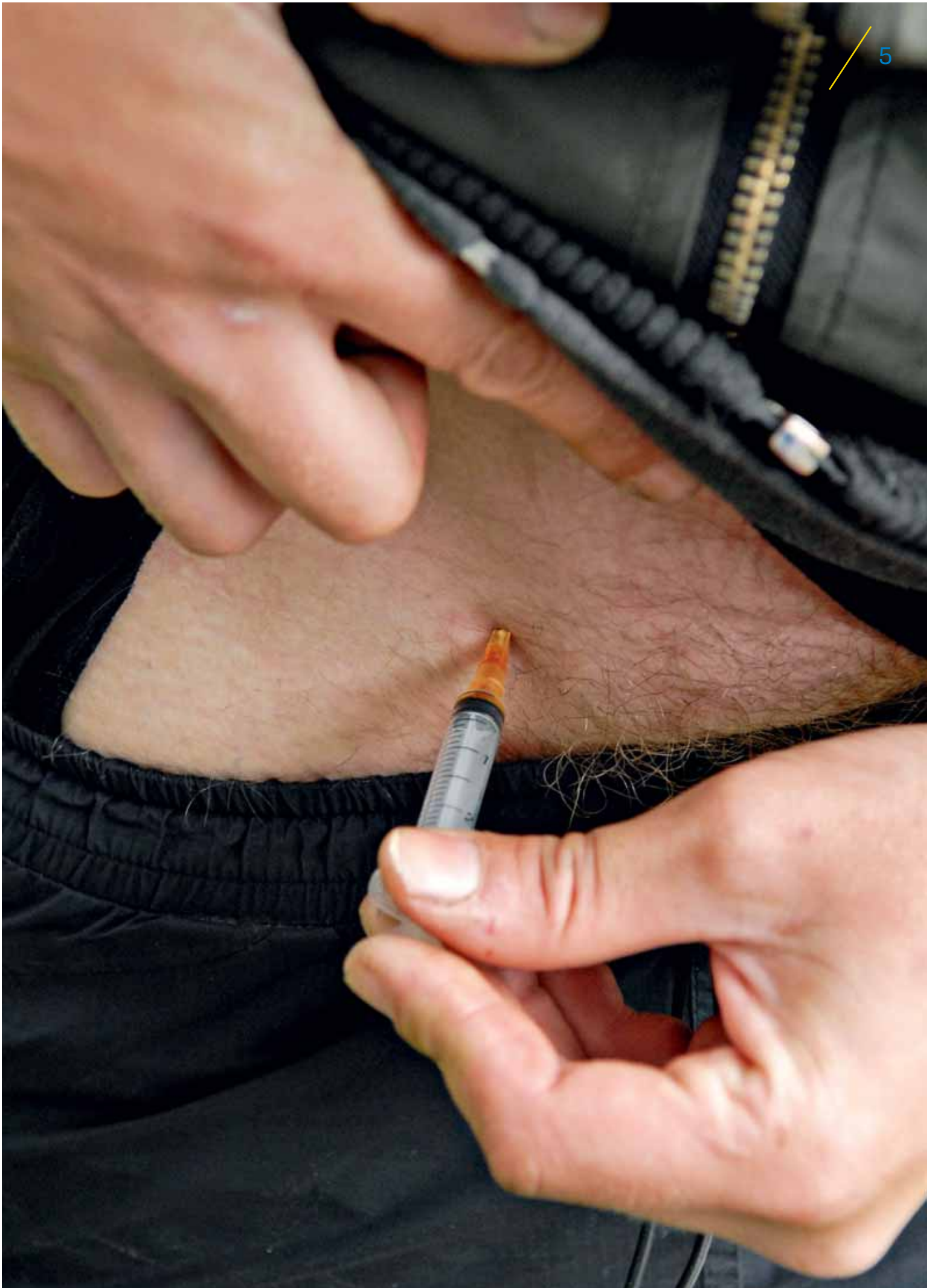
1 Eksempelvis alkohol, benzodiazepiner og barbiturater (legemidler som rohypnol, stesolid og valium). Opioider (morfin, kodein, heroin, metadon, petidin, fentanyl mv.) er også sentraldempende, men virker i tillegg smertedempende.

2 Eksempelvis amfetamin/metamfetamin og kokain.

3 Eksempelvis meskalin, spiss fleinsopp og LSD.

Både naturen og kjemien har laget tusenvis av stoffer som kan gi rus og skape avhengighet. Det er kjent at mer enn 4500 plantearter produserer stoffer med slike egenskaper. Antallet syntetiske stoffer som gir rus og fremkaller avhengighet, er atskillig høyere, anslagsvis flere hundre tusen. Kun et begrenset antall av disse stoffene er imidlertid tatt inn i narkotika- eller dopinglister.

2 Narkotikakriminalitetens utvikling og bekjempelse

2.1 Narkotikastatistikken, narkotika og doping⁴

Politiets registrerte antall beslag påvirkes av en rekke faktorer, blant annet etterspørselen, innførselen og politiets og tolletatens innsats. For de stoffene som har masseutbredelse i Norge, samsvarer antallet beslag godt med endringene i rusmiddelbruken slik den blir rapportert fra samfunnsvitenskapelig forskning, blant annet fra SIRUS. Endringer i antallet beslag uttrykker derfor antakelig en reell endring i tilgjengelighet og misbruk av narkotika. Beslaglagte mengder derimot varierer i langt større grad og er mer tilfeldig. Antallet beslag beskriver derfor bedre narkotikautviklingen enn mengden beslaglagt narkotika.

I perioden frem til tusenårsskiftet så man en stadig økning av antallet narkotikasaker, fra ca. 7000 i 1990 til ca. 10 000 i 1995, og til ca. 20 000 i 2000. Saksinngangen på Kripos viser at narkotikasakene har holdt seg på et stabilt nivå det siste tiåret med i overkant av 20 000 saker i året, med unntak for toppåret 2002, da det ble registrert et historisk høyt antall saker: 23 378. Både beslaglagt mengde og antall beslag av narkotika økte i 2009 innenfor de fleste stofftyper sammenlignet med de to foregående årene.

År	Cannabis(kg)	Antall beslag	Amfetamin og metamfetamin(kg)	Antall beslag	Kokain(kg)	Antall beslag	Heroin(kg)	Antall beslag	Ecstasy(antall tabl.)	Antall beslag
1985	190	2 478	13,4	282	1	11	5	256	0	0
1990	230	4 274	25,1	671	0,9	26	3,2	822	1	1
1995	20 025	4 948	52,7	1 667	3,8	59	48,8	1 923	9 895	151
2000	672	9 267	95,1	3 329	12,2	496	51,5	2 314	49 052	824
2001	882	10 838	109,5	4 675	23,2	496	67,9	2 501	61 187	835
2002	1 222	10 921	232,5	5 733	35,8	577	59,1	1 906	102 433	716
2003	2 292	10 397	247,2	5 218	31,4	504	52,1	1 709	99 451	405
2004	2 242	10 097	293,4	4 979	38,2	464	129,1	1 399	54 231	455
2005	1 439	10 128	156,3	5 360	175,5	685	36,4	1 151	16 034	341
2006	1 544	11 221	386,3	5 733	40,5	726	93,0	1 087	28 636	411
2007	842	9 964	559,4	5 507	95,0	909	8,1	1 204	78 725	421
2008	1 732	10 591	363,0	5 161	76,8	854	55,1	1 147	30 784	310
2009	2 588	11 766	431,0	5 788	61,3	804	130,1	1 432	22 465	169

I grove trekk sammenfaller dette med utviklingen for legemidler som inneholder benzodiazepiner⁵ og opioider.

Narkotikakriminalitet⁶ har tidligere ligget på i overkant av 10 % av den totale mengden forbrytelser. Narkotikaforbrytelsene utgjorde i 2009 – som året før – 14,1 % av det totale antallet forbrytelser.

Cannabis utgjør den største gruppen av narkotika-beslag både med hensyn til mengde og antall beslag. Totalt 44 % av det samlede antallet narkotikabeslag er cannabis. Til sammen 11 766 beslag av cannabis-produkter i 2009, med en rekordmengde på 2588 kg, indikerer omfattende spredning og bruk av cannabis. Det er avdekket noe produksjon av cannabis i Norge. Etter en topp i 2007 og 2008, der politiet avdekket

⁴ For nærmere informasjon, se www.politiet.no/kripos, tallmateriale fra Kripos 2009.

⁵ Benzodiazepiner er en fellesbetegnelse på legemidler som har en dempende virkning, for eksempel vival, valium, stesolid og sobril.

⁶ Rundt halvparten av narkotikalovbruddene er overtredelser av legemiddeloven.

svært mange plantasjer, er mengden som beslaglegges, tilbake på et lavere nivå. Omtrent 10 % av beslagene er marihuana.

Amfetamin/metamfetamin er den nest største stoffgruppen i antall narkotikabeslag i 2009. Både beslaglagte mengder og antall beslag er høye i nordisk og europeisk målestokk. Bruken av *kokain* er tredoblet i perioden 1998 til 2006.⁷ I samme periode har bruken av amfetamin/metamfetamin trolig blitt doblet. Alle beslagsdata indikerer at amfetamin/metamfetamin og kokain har økt i utbredelse etter 2006. Bruk av amfetamin og metamfetamin er seks ganger hyppigere enn bruken av kokain, men kokain har de siste årene steget raskest relativt sett. Hva gjelder den innbyrdes fordelingen mellom bruk av amfetamin og metamfetamin, har metamfetamin økt fra 6 % i 2000 til 64 % i 2009. Brukshyppigheten av metamfetamin er særlig bekymringsverdig siden skadepotensialet anses å være større enn for amfetamin.⁸

Afghanistan produserer over 95 % av verdens *opium*. Produksjonen og tidligere års overproduksjon tilsier at den globale etterspørselen etter heroin kan dekkes i to år. Heroinmarkedet i Europa er anslått til 87 tonn eller 250 kg per dag. I 2007 ble kun 8,1 kg *heroin* beslaglagt i Norge, den minste mengden siden 1990. Beslaglagt mengde er imidlertid ingen god pekepinn på spredning og det totale konsumet. I 2009 ble det beslaglagt en større mengde (130,1 kg) enn noe år tidligere, uten at det ble registrert noen tilsvarende økning i antall beslag. Mengden var fordelt på en rekke middels store beslag. Når antall beslag av heroin er kraftig redusert fra 1998 og frem til 2008

(–57 %), er det verdt å merke seg at antall beslag med heroin i steg med 25 % fra året før, noe som kan indikere både en utvidet brukergruppe og en bedre treffprosent fra toll og politi. Flere personer dør av heroin enn av noe annet stoff, og mange helsemessige og psykososiale problemer følger i kjølvannet av misbruket. Estimater over antall brukere av heroin har gått ned fra mellom 9550 og 17 750 personer i 2000 til mellom 6600 og 12 300 personer i 2008. Antall dødsfall er nedadgående, fra 327 i 2000 til 183 i 2009. Antall narkotikadødsfall henger tett sammen med injeksjon av heroin.

Tabletter som inneholder de sentralstimulerende stoffene MDA, MDMA, MDEA og MBDB, omtales gjerne som *ecstasy*. Mengder og antall beslag med ecstasytabletter har gått kraftig tilbake siden tusenårsskiftet. Tidligere inneholdt ecstasytabletter stort sett MDMA, men nå er stoffet i stor grad erstattet med andre rusmidler, særlig mCPP. En tilsvarende nedgang i MDMA-beslag er også registrert på kontinentet og forklares med knapphet på utgangskjemikalier eller prekursorer. Til tross for en lav og nedadgående trend for ecstasy og LSD i perioden 2000 til 2008 viser beslagstallet for 2009 en økning av hallusinogene stoffer som ikke har vært klassifisert som narkotika.

Når det gjelder *GHB* og *GBL*, økte beslagene i perioden 2002–2009 betydelig. I 2009 ble det beslaglagt til sammen 213 liter av disse stoffene, fordelt på 322 beslag. Det antas at mesteparten av *GHB* er produsert her i landet.

⁷ Jf. SIRUS og beslagsdata fra Kripas.

⁸ The National Institute on Drug Abuse, National Institutes of Health (2005), "Medications Development Research for Treatment of Amphetamine and Methamphetamine Addiction".

Heroinens prisutvikling

En kilo heroin koster i Afghanistan 2000 til 2500 dollar. På grensen til Pakistan/Iran har prisen økt til 3000 til 5500 dollar, og i Tyrkia koster kiloen 8000 dollar. Heroinen selges i Europa for omtrent 25 000 til 45 000 dollar.

Den internasjonale trenden er at sentralstimulerende stoffer blir mer populære, mens beroligende stoffer som heroin blir mindre populære. I fremtiden forventes det en økning i syntetisk fremstilte stoffer, spesielt amfetamin. EUs narkotikaovervåkingscenter (EMCDDA) rapporterte i 2009 at kokain er det mest populære sentralstimulerende stoffet i EU.⁹ Spesielt bekymringsverdig er det at stoffet virker forlokkende på nye miljøer og yngre brukergrupper. Erfaring viser at trender i Europa etter hvert kommer til Norge. En ytterligere økning i kokainbruken forventes derfor i Norge.

Bruk og besittelse av *doping* er ikke kriminalisert, mens oppbevaring av androgen-anabole steroider (AAS)¹⁰ er straffbart etter straffelovens § 162 b. Det siste tiåret har det årlig vært 400 til 500 saker for oppbevaring, noe som indikerer en ikke uvesentlig bruk. Det forskes på de samfunnsmessige virkningene av AAS.¹¹

2.2 Utviklingen i Norge

Fra 1960-tallet og utover på 1970-tallet betraktet man i Norge narkotikaproblemet som et ungdomsproblem hvor misbruket dreide seg om bruk av cannabis. Foruten få beslag av enkelte sterke smertestillende opioider på 1960-tallet erfarte norsk politi også en gryende oppstart for misbruk av appetitt-hemmende stoffer. Amfetamin ble første gang beslaglagt i Norge i 1970, mens heroin og kokain først ble beslaglagt i 1976. Narkotikabeslagene økte gjennom 1970- og 1980-tallet, fra omtrent 900 den siste halvdel av 1970-tallet til 1388 i 1980 og 3010 i 1990. Utviklingen fulgte det samme mønsteret som i Europa, og narkotikamisbruket økte spesielt i aldersklasser som i mindre grad var inkludert på 1970-tallet.

Etter tusenårsskiftet har andelen ungdom i aldersgruppen 15 til 20 år som har oppgitt å ha prøvd cannabis, sunket til ca. 10 %. Det er liten forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder bruk av cannabis.¹² Andelen ungdom som er blitt tilbudt hasj eller tror de kan klare å skaffe hasj, har gått ned det siste tiåret, samtidig som færre ønsker legalisering. Ved siden av cannabis var amfetamin det stoffet flest unge rapporterte å ha brukt. Ved tusenårsskiftet oppga 4 % i aldersgruppen 15–20 år at de hadde brukt amfetamin, mens andelen nå er redusert til 2 %. Hva angår andre narkotiske stoffer, lå andelen som oppga å ha brukt disse, stort sett på ½–3 % i perioden 2006–2008.

9 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2009, Annual report 2009: The state of the drugs problem in Europe. Luxembourg: Publication Office of the European Union.

10 De vanligste AAS-stoffene er metandienon, testosteron, nandrolon, stanozolol og oksimetolon.

11 Se rapporten Androgene-anabole steroider (AAS) og vold fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsestjenesten, rapport nr. 4/2004 og PHS' omfangsundersøkelse om doping fra 2009.

12 SIRUS, 2009.

Flere studier tyder på at rusmidlene introduseres i en bestemt rekkefølge. Det er en tydelig sammenheng mellom bruk av cannabis og andre rusmidler. Andelen som hadde prøvd amfetamin, heroin eller sniffing av lim, var mye høyere blant dem som også hadde brukt cannabis, enn blant dem som aldri hadde brukt dette stoffet. Vi ser en tilsvarende sammenheng når vi undersøker bruk av rusmidler, etter hvor ofte respondentene hadde drukket seg beruset i løpet av de siste seks månedene. De som debuterer i ung alder, er i risikozonen for tyngre misbruk. En del ungdom oppfatter ikke lenger noe skarpt skille mellom legale og illegale rusmidler: Høyt forbruk av legale rusmidler benyttes sammen med det vanligste illegale rusmiddelet, hasj. Undersøkelser blant ecstasybrukere har for øvrig tilbakevist at ecstasy ofte misbrukes av ungdommer uten eller med få erfaringer med andre rusmidler.¹³

Økningen av narkotikamisbruk og økt alkoholbruk tegner et bilde av et omfattende rusmiddelmissbruk i Norge:

- Veikantundersøkelsen¹⁴ påviste at 6,7 % hadde trafikkfarlige stoffer i spyttprøvene.
- Ca. 9000 blir pågrepet for kjøring i ruspåvirket tilstand i trafikken hvert år.
- Hårprøveundersøkelsen i Forsvaret påviste amfetamin, kokain eller metamfetamin i hårprøvene til 24 % av dem som hadde negative urinprøver.
- 40 % av 40 år gamle menn har røkt cannabis en eller annen gang i livet, mens under 2 % hadde gjort det siste år.
- Beslagene av metamfetamin i Norge er rekordstore i forhold til land vi naturlig kan sammenligne oss med, mens beslagene av kokain er lavere enn land vi naturlig kan sammenligne oss med.
- Psykiatrien har et økende antall pasienter med psykiatrisk diagnose og narkotikaavhengighet. Etterspørselen etter behandling som følge av cannabismisbruk øker.

Det er en kraftig økning i antall heroinavhengige i legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Antallet mennesker som mottar hjelp fra LAR, har årlig økt med 500 personer til 5000 personer i 2009. Dette kan forklare noe av nedgangen i dødsfall og antall misbrukere. Imidlertid har antallet beslag av heroin økt med 25 % siden 2009, noe som kan indikere nyrekruttering til heroinmarkedet.

Forekomsten av bilførere som er påvirket av andre rusmidler enn alkohol, har økt de siste 10 til 20

årene, mens antallet promillekjørere antakelig har gått noe ned. I 2009 ble ca. 4500 bilister mistenkt for ruspåvirket kjøring. Det er fortsatt flest menn under 35 år som bruker illegale rusmidler, og 35 % av dem som antas å ha forårsaket dødsulykker, er tidligere straffet, blant annet for overtredelse av narkotikalovgivningen. Politiet har de siste årene mobilisert mot kriminelle som ferdes på norske veier. Utrykningspolitiet har tatt i bruk metoder som blant annet narkotikahunder, etterretningspatroljer, ”tegn og symptomer” og mobile dataløsninger som har ført til en økning av narkotikabeslag og antall pågrepne personer.

2.3 Utviklingen internasjonalt

Det europeiske overvåkingssenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) og Europol rapporterer årlig om status i Europa. Selv om bruksmønster og omfang varierer i de enkelte landene, er det ingen klar indikasjon på at misbruket reduseres. Antallet overdosedødsfall synker imidlertid noe. På tross av gode tilbudsreducerende tiltak i EU er narkotikasmugling en lukrativ virksomhet for organiserte kriminelle nettverk.

Omfanget av narkotikamisbruket i Europa er fortsatt stort, men utviklingen synes å ha flatet ut, og bruken synes å være i en relativt stabil fase for de rusmidlene som tradisjonelt er mest brukt. Generelt kan man si at bare de færreste formene for narkotikabruk øker, og i enkelte områder synes trendene å være nedadgående, for eksempel for amfetamin og ecstasy.

Cannabis er det mest utbredte illegale rusmiddelet i hele Europa. Etter en markert økning i bruken i løpet av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet tyder undersøkelser på at stoffet har en synkende popularitet, særlig blant yngre. Denne utviklingen er særlig uttalt blant 15- til 16-åringer, viser ESPAD-undersøkelsene.¹⁵ Trenden er tilsvarende for aldersgruppen 15 til 34 år. Derimot er antallet regelmessige og intensive cannabisbrukere i Europa lite oppmuntrende; så mange som 2,5 % av alle 15- til 34-åringer kan være daglige misbrukere. Dermed er et stort antall mennesker risikoutsatt med et potensielt behov for hjelp.

Heroin spredte seg nærmest epidemisk på 1980- og 1990-tallet. De siste årene synes imidlertid heroinmisbruket å ha blitt redusert, på tross av en moderat nyrekruttering. Men det er betydelige helsemessige og sosiale problemer forbundet med dette stoffet. I perioden 1990–2006 ble det hvert år rapportert

13 Se Willy Pedersen, Bittersøtt, om ungdom/sosialisering/rusmidler.

14 DRUID vegkantundersøkelse, Folkehelseinstituttet, 2009.

15 Den europeiske undersøkelsen om skoleelevers rusmiddelvaner (ESPAD). Undersøkelsen er gjennomført i 1995, 1999, 2003 og 2007. Se www.emcdda.europa.eu.

mellom 6400 og 8500 overdosedødsfall i Europa, hvor 85 % skyldtes opioider. Fra 2002 til 2007 økte antallet rapporterte heroinbeslag med 4 % i snitt per år. Selv om de totalt beslaglagte mengdene heroin i Europa har gått ned siden 2002, var det en økning fra 8,1 tonn i 2006 til 13,2 tonn i 2007.

Kokain er fortsatt det mest populære sentralstimulerende middelet i Europa, og det rapporteres om en viss økning av misbruket. I aldersgruppen 15 til 34 år er bruken stabil eller stigende; I 2007 ble det gjort 92 000 kokainbeslag, mot 84 000 beslag i 2006, men i mengde falt beslagene fra 121 tonn i 2006 til 77 tonn i 2007. Av dem som fikk behandling for narkotikamisbruk, opplyste 22 % at kokain var primær- rusmiddelet. Det ble rapportert ca. 500 dødsfall forbundet med kokainbruk i 2007. Det er kokain og amfetamin som dominerer blant de sentralstimulerende stoffene, men metamfetamin er blitt lettere tilgjengelig i nordlige deler av Europa.

Markedet for syntetiske stoffer i Europa utvikler seg ved at innovative leverandører omgår narkotikakontrollen ved å tilby uregulerte stoffer. Det nye ved dette er det brede spekteret av stoffer som tilbys, den økende bruken av Internett som formidlingskanal, den aggressive og avanserte markedsføringen og det at markedet er tilpasningsdyktig og hurtig reagerer på kontrolltiltak. Ettersom antallet stoffer øker og markedet blir stadig mer komplekst, øker blandingsmisbruket. Med økt blandingsmisbruk øker også de problemene vi står overfor, særlig for behandlingspersonell. Omtrent alt blandingsmisbruk inkluderer alkohol, og overstadig drikking går også ofte hånd i hånd med eksperimentell bruk av narkotika. Derfor er det bekymringsverdig at 43 % av skoleelevene ifølge ESPAD opplyste om "hard episodisk drikking" med fem alkoholenheter eller flere den siste måneden.

EU har utviklet "EU Drugs Strategy 2005–2012" for medlemslandenes arbeid mot narkotikaproblemet. Strategien understreker at narkotika ikke bare er en

lokal og nasjonal utfordring, men et globalt problem som må bekjempes transnasjonalt. Alle aktører må involveres, blant andre helsevesenet og den kjemiske industrien, og samarbeidet mellom politi, toll og andre myndighetsorganer må styrkes. Videre må landene lage lover som rammer hvitvasking, harmonisere straffnivået, ta ulike internasjonale politiske initiativ og bidra i utviklingsprogrammer. Strategien vektlegger målbare tiltak og evaluering av disse.

2.4 Bekjempelsen av narkotikakriminalitet i Norge og internasjonalt

Gjennom flere tiår har den norske narkotikapolitikken ligget fast, og befatning med narkotika er ulovlig i alle former. Politiets overordnede strategi mot narkotikakriminalitet har fulgt, og skal fortsatt følge, to spor i tråd med FN's og EUs tilnærminger: etterspørsels- og tilbudsreducerende arbeid, jf. kapitlene 4 og 5, som viderefører denne tilnærmingen. Politidirektoratet har ansvaret for overordnet ledelse og samordning av politiets innsats mot narkotikakriminalitet, mens Riksadvokaten har fagansvaret for etterforskning og irettføring. Norge har effektivisert bekjempelsen ved blant annet å følge pengene fra narkotikakriminalitet: lovendringer i heleribestemmelsen, rapporteringsplikt for finansinstitusjoner, legitimasjonsplikt for bank- og finanskunder, krav til dokumentasjon av kundeforhold i finansinstitusjoner, bestemmelser om inndragning mv. Det kan ellers nevnes at en ny hvitvaskingslov i henhold til EUs tredje hvitvaskingsdirektiv trådte i kraft 15. april 2009. Den utvider omfanget av rapporteringspliktige og omfanget av pliktene. Rapporteringspliktige skal nå foreta risikobasert kundekontroll og løpende oppfølging av kundeforholdet.

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å bekjempe alle former for befatning med narkotika – nesten all narkotika blir importert til riket. Den internasjonale illegale handelen med narkotika er en vesentlig del av den organiserte kriminaliteten og blir stadig mer omfattende og grenseoverskridende. For å kontrollere omsetningen og distribusjonen

Forskning viser at tidlig alkoholdebut øker risikoen for bruk av narkotika, ifølge "Veileder for kommunal ruspolitisk handlingsplan" fra 2006.

av narkotika og kjemikalier som benyttes til narkotikaproduksjon, må det internasjonale politi- og tollsamarbeidet videreutvikles. På et overordnet nivå er det innenfor rammene av FN, EU og Europarådet utviklet en rekke instrumenter som gir gode muligheter for å bekjempe narkotika internasjonalt.

PTN-samarbeidet – politi- og tollsamarbeidet mellom Danmark, Sverige, Finland, Island og Norge – har eksistert siden 1984. Samarbeidet er begrunnet i den økende narkotikakriminaliteten og annen organisert kriminalitet rettet mot Norden. De viktigste samarbeidsområdene er den felles nordiske sambandsmannsordningen og de nordiske etterretningsprosjektene og programmene. Det nordiske samarbeidet inkluderer etterretningsprosjekter og samordnet etterforskning for å avdekke smuglerruter, modus og kriminelle nettverk. Det saksorienterte samarbeidet over grensene i Norden er omfattende og dekker i praksis alle faser i politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet, spaning og etterretning, bruk av tvangsmidler, etterforskning og straffefølgning. Per mars 2010 er 39 sambandsmenn og kvinner utplassert i 19 land. Ordningen innebærer at tjenestemennene og kvinnene arbeider for alle de nordiske landene. Sambandsmennene er utplassert i land som har en omfattende produksjon eller transitt av narkotika, eller som på annen måte knyttes til alvorlig organisert kriminalitet. De bistår med informasjon, kontakter og oppfølging mellom nordisk politi og landets politi og rettshåndhevende myndigheter. På eget initiativ holder sambandsmennene norske myndigheter orientert om landet de er utplassert i. Kripos er det norske kontaktpunktet for ordningen og er ansvarlig for å formidle kontakt og informasjon mellom politiet og sambandsmennene.

Interpol er verdens største internasjonale politiorganisasjon med 188 medlemsland, og norsk politi har vært en aktiv deltaker i organisasjonen siden oppstarten. Interpol har fire hovedfunksjoner. For det første skal Interpol muliggjøre sikker og effektiv kommunikasjon mellom politimyndighetene i medlemslandene. Videre skal Interpol sikre at politiet

har tilgang til informasjon som kan brukes til å forebygge og etterforske organisert kriminalitet. Den tredje hovedfunksjonen er å yte operativ politistøtte innenfor de seks prioriterte områdene narkotika / organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet / datakriminalitet, etterlyste personer, menneskehandel, sikkerhet/terrorisme og korrupsjon. Den fjerde hovedfunksjonen er å tilby opplæring og utvikling. Hvert medlemsland har et nasjonalt Interpol-kontor, i Norge lagt til Kripos.

Norge er via SIRUS fullverdig medlem av EMCDDA. Senteret samler, analyserer og sprer narkotikastatistikk og utvikler felles indikatorer for misbruksutviklingen. Norge har blant annet forpliktet seg til å levere data og informasjon om narkotikasituasjonen, noe som stiller krav til datainnsamlingen på nasjonalt nivå. Norge oversender narkotikastatistikk til andre internasjonale organer, som for eksempel UNDCP .

The European Directorate for the Quality of Medicines & Healthcare (EDQM), som er organisert under Europarådet, har i løpet av 2008 og 2009 utarbeidet en konvensjon om økte strafferammer og samarbeid for å bekjempe organisert forfalskning av blant annet narkotiske medisiner. Statens legemiddelverk er det norske nasjonale kontaktpunktet. Det skal også være kontaktpersoner ved Kripos, i Toll- og avgiftsdirektoratet og i Politidirektoratet.

Norge deltar i European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI), som arbeider med å styrke kriminalteknikken i narkotikasaker, ikke minst laboratoriearbeidet. Samarbeidet finner sted på et generelt plan for identifisering av stoffer, profilering og utvikling av metoder og rutiner.

16 Om PTN-samarbeidet, se Politidirektoratets rapport Evaluering av PTN-samarbeidet (politi og toll i Norden), POD-publikasjon 2007/06.

17 Sambandsmenn og kvinner er utplassert i Albania, Bulgaria, De forente arabiske emirater, Estland, Kina, Kosovo, Latvia, Litauen, Nederland, Pakistan, Polen, Russland, Romania, Serbia, Spania, Storbritannia, Tyskland, Thailand og Tyrkia.

18 Kommunikasjonen finner sted i det sikre nettverket I 24/7, inkludert Automatic Search Facility (ASF).

19 Statens institutt for rusmiddelforskning.

20 Det europeiske senter for overvåking av narkotikasituasjonen og misbruksutviklingen.

21 United Nations International Drug Control Programme.

3 Trusselbildet

3.1 Økonomien i narkotikakriminalitet

FN estimerte i 2009 den ulovlige narkotikaomsetningen til å være i størrelsesorden 300 milliarder dollar på verdensbasis. Dersom en sammenligner dette med ulike lands brutto nasjonalprodukt, ville det ha gitt en 21. plass på verdensbasis. Narkotika er verdens tredje største handelsvare, og markedet synes å være stabilt. For første gang har Statistisk sentralbyrå i år beregnet økonomien i narkotikaomsetningen i Norge til 1,8 milliarder kroner.²²

3.2 Land som produserer narkotika, og smuglingsruter

Det er både nye og gamle aktører på narkotikamarkedet. De siste årene er flere provinser i Afghanistan blitt opiumsfrie, men dette merkes lite i Norge. Balkanruten spiller fortsatt en viktig rolle ved smuglingen av heroin til Norge og Norden. De som står for smuglingen, domineres av etniske albanere, nigerianere og andre nettverk på Balkan og i Norge.²³ Nettverkene har drevet virksomheten i flere år, og flere av medlemmene er kjent for annen alvorlig kriminalitet. Nettverkene har fått en solid posisjon, og det er få holdepunkter for å anta at virksomheten vil avta. Det er indikasjoner på at smuglerne er blitt dyktigere, og/eller at nye smuglerruter tas i bruk.

Hva gjelder metamfetamin, øker både smugling til og produksjon i Sverige.²⁴ Både Norge og Sverige har et stort problem med metamfetamin, og trenden i Sverige vil sannsynligvis påvirke forholdene i Norge. Det antas at Nederland, Polen, Tsjekia og Baltikum fortsatt er de mest aktuelle narkotikaproduksjonslandene.²⁵ Med salgsnettverkene og EUs indre marked vil deres involvering antakelig vedvare. Det er indikasjoner på at Russland kan være en sentral produsent av narkotika. I tillegg til de etablerte aktørene synes nye aktører å gjøre seg gjeldende, blant andre litauiske og nigerianske nettverk som smugler og distribuerer metamfetamin, og som i tillegg smugler heroin og kokain og begår annen alvorlig kriminalitet. Det er også avdekket at kurdiske grupper er involvert i blant annet smugling og omsetning av narkotika og annen kriminalitet.

Kokain produseres og smugles fra Sør-Amerika til Norge, hovedsakelig via Vest-Afrika og/eller Europa (spesielt Nederland). Smuglingen gjennomføres av

kriminelle aktører fra Sør-Amerika, Balkan, Vest-Afrika og Norge. Særlig nigerianske grupper er aktive innenfor heroin- og kokainsmugling, og de begår i tillegg andre former for alvorlig kriminalitet. Narkotikaen blir ofte delt i mindre kvanta og fordelt til et stort antall kurerer som benytter fly, båt, tog, buss og personbil. Kurerene, som også er norske, smugler stoffet hovedsakelig i eller på kroppen eller i bagasjen. Det er ikke grunnlag for å anta at søramerikanske grupper er på vei inn i det norske markedet.

Cannabis blir i hovedsak produsert og smuglet fra Marokko, via Spania. Stoffet transporteres stort sett landeveien til Norge via Nederland. For cannabis og syntetiske stoffer har det vist seg at de samme nettverkene står for produksjonen, logistikken og smuglingen. Årsaken til denne utviklingen er antakelig ønsket om å maksimere den økonomiske gevinsten. Marokkanske organiserte kriminelle er et tydelig eksempel på slik "totalentreprise".

Mesteparten av narkotikaen til det norske markedet innføres i Øst- og Sør-Norge, hovedsakelig av kriminelle utenlandske nettverk.

Det er ingen indikasjoner på at produksjonen av narkotika vil avta, eller at smuglerrutene vil bli mindre benyttet i fremtiden. Narkotikaens opprinnelsesland ligger utenfor den vestlige sfære og har gjennomgående svekkede statsmakter. Dette reiser betydelige utfordringer for politiet, som ønsker å bekjempe kriminaliteten før den når oss. Det er nødvendig med fortsatt fokus på internasjonalt samarbeid.

3.3 Utvidelsen av EU

Utvidelser av Schengen-området har medført nye utfordringer ved bekjempelsen av kriminalitet. Utvidelsen av EU i 2007 til å omfatte Bulgaria og Romania og visumfriheten²⁶ for Serbia, Montenegro og Makedonia gjør det enklere for nettverk fra Balkan å operere i Norge. Med visumfriheten kan også disse landenes pass bli populære for kriminelle med tilhørighet til Kosovo, Bosnia og Albania, som ikke nyter visumfrihet. Antall personer fra disse landene som oppholder seg i Norge, forventes å øke. På den annen side medfører Schengen-samarbeidet også nye muligheter for bekjempelse.

²² www.ssb.no/magasinet/analyse/art-2010-03-24-01.html.

²³ NOCTA 2009.

²⁴ NOCTA 2009.

²⁵ NOCTA 2009.

²⁶ Visumfriheten ble innført i desember 2009.

Innlemmelse i EU kan føre til økt kriminalitet på kort sikt. Etter hvert som EUs velstand kommer nye medlemsland til del, er det grunn til å forvente at kriminaliteten vil reduseres noe.

3.4 Nye stoffer – derivatavgjørelsene

De siste årene har politiet i Europa avdekket designerdop, "legal highs" eller "spice"²⁷ – rusgivende alternativer til illegale rusmidler.²⁸ Fremstilling av syntetiske cannabinoider markerer den seneste utviklingen for designerdop. På Internett tilbys rusmidler som markedsføres som "naturprodukter", som er laget med utgangspunkt i naturlige vekster, eller som er fremstilt syntetisk. Flere av disse produktene er populære i ungdomsmiljøer og ufarliggjøres ved at de ikke er regulert som narkotika. Det er utfordrende for myndighetene å følge med på nye rusgivende stoffer og inkludere disse i narkotikalistene. Det europeiske overvåkingssenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) har i 2009 identifisert 24 nye psykoaktive stoffer. Per juli 2010 er ytterligere 15 nye stoffer avdekket. Produsentene, tilbyderne og etterspørerne er innovative og tilpasser seg raskt myndighetenes regulering og kontrolltiltak.

Høyesterett har fastslått²⁹ at narkotikalistens derivatbestemmelse ikke omfatter GBL og fenazepam. Som følge av avgjørelsene har Riksadvokaten bestemt at derivatregelen i narkotikaforskriften § 2 andre ledd ikke skal brukes som grunnlag for straff. Derivatregelen er derfor ikke lenger en sikkerhetsventil for å ramme nye stoffer, og Statens legemiddelverk må hyppig oppdatere narkotikalistene. Høsten 2009 en rutine etablert der Kripas rapporterer direkte til Statens legemiddelverk (SLV) når de avdekker et potensielt narkotikum for første gang. SLV vurderer deretter å oppdatere narkotikalistene. Uten en hurtig, nøyaktig og kunnskapsstyrt behandling fra politiets side vil SLV ha problemer med å oppdatere narkotikalistene fortløpende.

Politiet må være forberedt på at det i fremtiden vil være sterke innovative krefter nasjonalt og internasjonalt som utvikler nye psykoaktive stoffer som raskt bør føres opp i narkotika- og dopinglisten.

3.5 Internett

I takt med at vi handler varer og tjenester, utfører bankærender og møter nye mennesker på Internett, skapes nye muligheter for å begå lovbrudd. Internett benyttes i økende utstrekning til kjøp og salg av ulike typer narkotika og bestanddeler som kan brukes til å fremstille syntetiske stoffer. Kommunikasjon om kjøp og salg av narkotika og doping foregår blant annet i nettsamfunn som Facebook og Twitter og på forskjellige lukkede chattekanaler. Dette gjør at folk i mindre grad trenger å møtes fysisk, noe som gir nye utfordringer i politiets arbeid.

27 EMCDDA undersøkte i 2009 115 forhandlere og avdekket at 48 % tilbød "spice" i ulike varianter. "Spice" markedsføres gjerne som røkelse.

28 Det europeiske overvåkingssenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) avdekket 13 nye psykoaktive stoffer i 2008, hvorav 11 var syntetiske. Det ble for første gang avdekket et syntetisk cannabinoid som gir en cannabislignende rus ved røyking.

29 Høyesteretts avgjørelser av 12. juni 2009 og i dom 16. april 2010.

4 Tiltak for å redusere etterspørselen

Bekjempelsen av befatning med narkotika skal følge to tilnærminger, etterspørsels- og tilgjengelighetsreducerende tiltak. Flere av tiltakene nedenfor rammer både etterspørselen og tilbudet.

4.1 Samhandling og kommunikasjon

Politiet må være i dialog med risikoutsatt ungdom og deres miljø. I tillegg til familien er blant annet skolen viktig for å skape sunne holdninger hos barn og unge. Samhandling med skoleledelse, lærere og foreldre gir politiet informasjon om hvem som er risikoutsatt, og hvilke situasjoner og steder som eksponerer barn og unge for narkotikamisbruk. Politiet bør i denne forbindelse formidle kunnskap om foreldrenettverk og arbeidsmetoden ”tegn og symptomer”. Overfor ungdommen bør politiet kommunisere at befatning med narkotika kan ha alvorlige konsekvenser for deres fysiske og psykiske helse. Også samfunnets sanksjonering medfører følbare konsekvenser, for eksempel straff og tap av førerett. Straff kan også være et hinder for senere yrkesvalg.

Politiet må være til stede på samlingspunkter som fritidsklubber, idrettslag og tilstelninger/fester av forskjellige slag og ha kontakt med ungdom, foreldre, ledere osv. for å spre kunnskap om narkotika. Slik virksomhet bidrar til at arrangementer blir avviklet i ordnede former, og reduserer annen kriminalitet, for eksempel vold og vinningsforbrytelser.

Samhandling med blant annet kommunale og fylkeskommunale³⁰ myndigheter er nødvendig for at politiet skal kunne bekjempe narkotikakriminalitet. I regjeringens satsning på forebygging inntar samarbeid en nøkkelrolle, på tvers av fag- og tjenestoområder. Det skal legges vekt på å videreutvikle og forsterke samarbeidet lokalt, gjennom politiråd og SLT.³¹

4.2 Utdanning og forskning ved Politihøgskolen

Narkotikakriminalitet anmeldes sjelden eller aldri av publikum. En effektiv bekjempelse avhenger derfor i betydelig grad av politiets evne til å identifisere narkotikalovbrudd som for eksempel bruk og oppbevaring. Slik basiskunnskap om narkotika er viktig for alt operativt personell. Opplæringen bør gi

kunnskap om grunnlaget for norsk narkotikapolitikk, ulike former for narkotikakriminalitet, forebygging, praktisk arbeidsmetodikk og operativt, taktisk og holdningsskapende arbeid.

Det er viktig at ledere, beslutningstakere og fagpersoner på ulike nivåer i politiet har god kompetanse om narkotikabekjempelse. Økt kompetanse i politiet gir bedre resultater. Opplæringen bør gi kunnskap i å lede etterretnings- og analysearbeidet og taktisk/teknisk etterforskning, strategisk informantbehandling, utarbeidelse av strategisk og operativt planverk, skjulte etterforskningsmetoder og utvikling av en mediestrategi i forhold til narkotikakriminalitet.

Politihøgskolens forskningsavdeling har gjennom flere år forsket på narkotikaområdet. Det er viktig at vi tar lærdom av forskningen, slik at vi kan styrke politiets innsats og utforme mer treffende tiltak.

4.3 Politiets forebyggende arbeid med barn og unge

Familien er uten sammenligning den mest betydningsfulle institusjonen i samfunnet vårt når det gjelder å påvirke normer og verdier. Hjemmet er derfor den viktigste forebyggende arenaen for barn og unge.^{32,33}

For å fange opp barn og unge som viser en uheldig utvikling, er det viktig å etablere foreldrenettverk. Politiet er i den forbindelse en viktig bidragsyter.

Videre må politiet på lokalt nivå delta i tverrfaglig og tverretattlig samarbeid med mål om tidlig intervensjon. Enkelte politidistrikt har i flere år formalisert samarbeid med faggrupper/etater som Bufetat, friomsorgen, konfliktråd, barnevern og skole. Samarbeidet ledes av politidistriktenes forebyggende koordinatorene, som blant annet har ansvaret for å forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Deltakerne møter hos politiet, som er representert ved sin forebyggende koordinator og politijurist, og diskuterer oppfølging av ungdom som er omtalt i politiets operative logg. Alternative reaksjoner som for eksempel ungdomskontrakt og konfliktråd er viktig å vurdere.

³⁰ Kompetansesentrene for rus ligger under fylkeskommunene, f.eks. Bergensklinikken.

³¹ SLT (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak) og politiråd er basert på frivillig oppslutning fra politi og kommune. Mange av de 35 tiltakene som er foreslått i handlingsplanen "Gode krefter" fra Justisdepartementet i 2009, er knyttet direkte opp mot politiråd og SLT. Det er i dag etablert politiråd i langt de fleste av landets kommuner, mens 192 kommuner hadde SLT i februar 2010.

³² Undersøkelsen "Ung i Oslo" (NOVA 2006).

³³ I ungdomsundersøkelsen om alkohol fra 2010 svarer hele 85 % av ungdommene som ble spurt, at det er bra at foreldrene setter grenser. Tre av fem var enige i at tydelige grenser hjemme gjorde at de drakk mindre enn annen ungdom.

Politiet gjennomfører bekymringssamtaler³⁴ med barn og unge voksne som viser uønsket eller kriminell adferd. Samtalen inngår i politiets forebyggende strategi³⁵ for å lede ungdom bort fra et mulig kriminelt spor. Sentralt for å lykkes i dette sporskiftet er forsoning og omsorg. Derfor involveres også barnets foresatte i samtalen, slik at hele barnets livssituasjon kan kartlegges.³⁶ Kartleggingen gir politiet kunnskap om hvordan barnets uønskede utvikling kan endres. Dersom det under samtalen kommer frem behov for lengre og tettere oppfølging, skal familien kobles til hjelpeapparatet så raskt som mulig. Politiet skal ikke påta seg noen terapeutisk rolle. Bekymringssamtalen som konsept kan også være anvendelig overfor voksne som er havnet i et kriminelt spor. Den forebyggende virksomheten kan gi politiet verdifull informasjon utover den aktuelle saken, om for eksempel gjengtilhørighet, tidspunkter for hendelser, hva som rører seg i ungdomsmiljøet, osv. Forebygging ligger utenfor etterforskningssporet.

4.4 Politiet som deltaker i samfunnsdebatten

Politi- og justissaker gis betydelig dekning i media. Reportasjer om narkotika og annen organisert kriminalitet forekommer hyppig. Slikt nyhetsstoff selger godt, og samfunnet engasjeres av temaer som politi, straff, rett og galt. Politiet har et viktig ansvar for å sørge for god og

korrekt informasjon til publikum. Gjennomsiktighet og profesjonalitet bidrar til å skape tillit og dermed økt trygghet og en styrket samhandling mellom publikum og politiet.

Politiet bør være oppmerksomme på debatter og opptreden som er egnet til å skape sosial aksept for narkotikakriminalitet, for eksempel legalisering av cannabis.

4.5 Årlig fagseminar og kompetansegruppe for fagområdet narkotika

Narkotikakriminaliteten er i stadig endring med nye stoffer og trender, og aktiv kunnskapsdeling er derfor nødvendig, for eksempel gjennom årlige fagseminarer. Det er viktig at politidistriktene har god kontakt med Kripas og Politihøgskolen for å opprettholde og eventuelt styrke kompetansen. Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) er en verdifull bidragsyter innenfor kompetansedeling og nettverksbygging på narkotikabekjempelsesområdet.

Politidirektoratet har opprettet en kompetansegruppe for fagområdet narkotika. Gruppen møtes fast, følger opp at handlingsplanen blir gjennomført, og gir råd til Politidirektoratet om politiets arbeid på feltet. Gruppen ledes av Politidirektoratet og består av personer fra Kripas, den høyere påtalemyndighet, Politihøgskolen, Utrykningspolitiet og et nærmere angitt antall politidistrikt.

³⁴ Bekymringssamtalen er nærmere omhandlet i samtaleveilederen som ble utgitt av Politidirektoratet i 2009.

³⁵ Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002–2005, Politidirektoratet 2002, er gjeldende strategi for politiets forebyggende arbeid.

³⁶ Oftest er det mest formålstjenlig å satse på at barnet og de foresatte møter opp og medvirker til samtalen frivillig. Etter politiloven § 13 kan imidlertid politiet pålegge den mindreårige og foreldrene å møte.

5 Tiltak for å begrense tilgjengeligheten

Det tar tid å bygge opp kriminelle nettverk bestående av produsenter, leverandører, kurerer og kunder. Det blir derfor viktig at politiet har en helhetlig strategi som også inkluderer samhandling og synkronisering av tiltak.

5.1 Oppdagelsesrisiko

Oppdagelsesrisikoen får stor betydning for hvem som velger å befatte seg med narkotika og dermed for omfanget av kriminaliteten. Politiets oppmerksomhet rettes mot ”ytterpunktene i kjeden”: produksjon, innførsel og omsetning på den ene siden og unge (førstegangs-)brukere på den andre. For tilgang på informasjon om salgs- og innførselsnettverket er brukernivået en god kilde. Fra brukernivået kan politiet skaffe seg kunnskap om steder som tiltrekker seg ungdom, utviklingstrekkene, annen kriminalitet, grunnlaget for rekruttering av informanter og aktuelle steder og tidspunkter for narkotikakriminalitet. Kunnskapen gjør det mulig å gi publikum korrekt og rettidig informasjon, arbeide forebyggende og avdekke narkotikahierarkiet. Den lokale kunnskapen om narkotikasituasjonen, stoffmiljøene og rekrutteringen til disse er av stor betydning. Det er særlig viktig å ha kunnskap om utesteder som tiltrekker seg ungdom.

5.2 Avdekking av narkotika som metode

Søk med narkotikahund avdekker oppbevart narkotika effektivt og skånsomt. I tillegg til politiet bruker tollvesenet, forsvaret og friomsorgen narkotikahunder og elektronisk kontrollutstyr. Nye metoder for å avdekke narkotika utvikles stadig, særlig til bruk ved grensepassering. Politiet må aktivt ta i bruk metoder og hjelpemidler for å avdekke narkotika; ikke minst må vi være til stede på Internett.

5.3 Narkotika i trafikken

Bruken av narkotika i samfunnet påvirker hyppigheten av ruspåvirket kjøring. Narkotika og trafikkfarlige legemidler er nå vanligere enn alkohol i trafikken.³⁷ Edruelighet blant sjåfører er viktig for trafikksikkerheten. Det er derfor nødvendig å forebygge og avdekke narkotikamisbruk blant sjåfører. Utrykningspolitiet har en viktig og sentral rolle.

Bruken av dagens hjelpemidler som nummergjenkjenning, alkometer, arbeidsteknikken ”tegn og symptomer” og hurtigstest for urin supplert av hurtigstest for spytt gir gode muligheter for å avdekke ruspåvirket kjøring.

5.4 Restauranter, private og offentlige arrangementer

Sanksjonsmuligheter i politiloven, alkoholloven og serveringsloven kan benyttes for å hindre misbruk eller omsetning av narkotika på eller ved serveringssteder. Politiet gir informasjon til bevillingsmyndighetene om forhold som er nødvendige for å kunne behandle saker etter serveringsloven og alkoholloven. Kunnskap om gjentatt narkotikamisbruk eller omsetning skal meldes til bevillingsmyndighetene. Politiet kan på eget tiltak midlertidig stenge serveringssteder.³⁸

Ordensvakter bør generelt ha godkjenning. Som ledd i godkjenningen er det viktig at de har kunnskap om narkotika og brukerutstyr. Godkjenningen tilbakeskalles når ordensvakten ikke utfører sine oppgaver, eller når vedkommende har begått kriminalitet som er uforenlig med rollen som ordensvakt, for eksempel bruk av narkotika.

Politiet må forebygge at konserter og festivaler og lignende utvikler seg til samlingssteder for bruk, besittelse og omsetning av narkotika. Politiet skal stille krav til lukningstider, aldersgrenser, antall besøkende, vakthold og helse/sikkerhet til publikum etter samme retningslinjer som serverings- og skjenkesteder.

5.5 Tunge misbrukermiljøer

Ansamlinger av tunge misbrukere, spesielt i bysentra, opptar samfunnet og kan virke skremmende og støtende for publikum. Dessuten omsettes det narkotika på slike steder. Ansamlingene er en sosial og helsemessig utfordring, så politiet må samhandle med andre aktører, først og fremst kommunen. Imidlertid er ansamlingene et ordensproblem for politiet som må møtes med uniformert og sivil tilstedeværelse.

³⁷ Nasjonalt folkehelseinstitutt, TEST-prosjektet.
³⁸ For inntil fire dager etter serveringsloven § 17

5.6 Inngripen ved narkotikakriminalitet

Rask inngripen, ikke minst overfor ungdommer og førstegangskriminelle, er viktig for å motvirke nye tilbydere og brukere. For å oppnå preventiv effekt er det et overordnet mål å redusere saksbehandlingstiden og øke oppklaringsprosenten.

Det er et sentralt kriminalpolitisk mål at kriminalitet ikke skal lønne seg. Siden profittpotensialet for bakmennene og omsetningskjedene er stort, er inn- dragning av vesentlig betydning for å kunne lykkes i innsatsen mot narkotikakriminalitet.

5.7 Domfelte kriminelle utlendinger

Domfelte utlendinger skal utvises og/eller overføres til soning i hjemlandet etter nærmere regler. Det vises her til UDIs rundskriv RS 2010-017, som omtaler rutiner ved soningsoverføring, og RS 2010-024, som er det generelle rundskrivet for utvisning. Retningslinjene er tilgjengelige i KO:DE. Politiet må videreutvikle tiltakene, slik at kriminelle utlendinger raskere og i økende grad utvises og/eller soningsoverføres til hjemlandet.

5.8 Doping

Det er en ikke uvesentlig bruk av doping – androgen- anabole steroider (AAS) – i samfunnet. Misbruk av dopingpreparater kan ha flere uheldige bivirkninger psykisk, fysisk og sosialt, og personer som doper seg, er overrepresentert med vold i det offentlige rom. Det er behov for mer forskning på virkningene av doping.

Bruk og besittelse er ikke kriminalisert, mens oppbevaring av dopingmidler er straffbart. Derfor er det viktig å være kjent med hvilken mengde som regnes som besittelse til eget bruk, og hva som regnes som straffbar oppbevaring.

³⁸ Se for eksempel NRKs Brennpunkt 18. mai 2010.

⁶⁰ Svensk politi har opplyst at flere av medlemmene i Hells Angels MC Stockholm er uføretrygdede. Dette antas å ha sin årsak i at de gjennom slike ordninger kan få utbetalt en fast månedlig sum penger.

⁶¹ Det vil si som juridiske personer.

Høyesterett har avsagt tre dommer på grov dopingforbrytelse:

- Rt. 1996 s. 218: Innførsel av 274 000 mg metandienon, som tilsvarte 60–65 kurer. Tiltalte ble dømt til 1 års fengsel.
- Rt. 2006 s. 1226: Innførsel og omsetning av 200 000 mg anabole steroider – anslått til mange års forbruk. Straffen ble satt til 8 måneders fengsel.
- Rt. 2008 s. 1167: Oppbevaring av 2 670 000 mg anabole steroider – tilsvarte 116 års forbruk. Straffen ble satt til fengsel i 3 år.

6 Evaluering av rapporten og innsatsen

Politidistriktene og særorganenes oppfølging av rapporten skal beskrives i årsrapporten til Politidirektoratet. Det vil bli utarbeidet en egen mal for formålet. Politidirektoratet vil gjennomføre en midtveis- og en sluttevaluering der blant annet følgende temaer vil være sentrale:

- Hvordan har politiet arbeidet for å nå rapportens strategiske mål?
- Hvordan vurderes rapportens tiltak for å nå målene?
- Hvordan burde rapporten ha vært utformet for å styrke politiets bekjempelse?
- Hvilke resultater er oppnådd i perioden?

Notater:

Politidirektoratet
Januar 2011
Design: RMgrafika
Opplag: 4000

POD Publikasjon nr 2011/01
ISBN: 978-82-8256-012-2